

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentarius in universam Aristotelis - Cod. Ettenheim-Münster 157

Aristoteles

[S.l.], 1611

In Dvos Libros Deposteriore Resolvtione Proemivm

[urn:nbn:de:bsz:31-117375](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-117375)

Jy lly constet ex p[ro]p[ri]is t[er]m[in]is q[uo]d m[er]ita p[ri]ma sine q[ui]bus cog[no]s-
 nosci o[mn]i[um] p[er]t[inet]; Ideo p[ri]orib[us] libris Analyticis & de Interpre-
 tatione Completa sine enunciatione p[ro]posuit. Kursum vero q[ui]
 Impossibile e[st], p[ro]p[ri]as et Enunciationes nosse absq[ue] simplicib[us]
 uocib[us] ex q[ui]bus consistunt ante libros de Inter-
 p[re]tatione Categoriar[um] explicavit q[ui]a q[ui]bus simpliciam no-
 tam series p[ro]p[ri]as et significaciones edocuit q[uo]d categoria
 ut facili[us] intelligerentur Porphyrii H[er]ogoniam
 parit in q[ui] s. uocis q[ui]bus s[er]ies totus usq[ue] e[st] explicata Nota.
 hit.

LIBER POSTERIORUM PRIMVS

ARTICVLVS PRIMVS

An aliqua precognoscenda sint ante Demonstrationem

Hi[ic] liber in quo s[er]ies Demonstratio[rum] Mathematicam, For-
 mam, Divisionem, Effectum, aliq[ue] q[ui] annexa tradit, in
 6 partes sine tractatib[us] diuidi posse videtur. Prima
 pars absolvitur et q[ui] directus e[st] in quo docet ea q[ui]
 ante demonstrationem scienda sunt demonstrandi.
 Secunda pars a. c. 2. usq[ue] ad. 9. continet ea q[ui] ad
 mathematicam p[ro]p[ri]am demonstrationis spectant
 hoc e[st], conditiones eas q[ui]bus debent e[ss]e affecta Propos[ition]es
 Demonstratio[rum]. Tertia pars, cap. 10. absolvitur
 in quo Demonstratio et scientia demonstrativa di-
 viditur in p[ro]p[ri]a quid, et quia. Deinde. c. 11.
 quarta libri pars continetur, in qua demonstratio
 forma traditur. In quinta parte agitur de In-
 novantia q[ui] e[st] opposita demonstratio sine sine effe-
 ctui. In. 6. de[us]q[ue] parte a. c. 12. usq[ue] ad. 1. finem

Nota.
 tres sequentes
 tituli mal[um] sunt
 de precognitijs et p[ro]p[ri]is
 tionibus demonstratio[rum].

Altes varias quæstiones ad demonstratorem et scientiam demonstrativam pertinentes & posuit ac dissolvit cuius methodum ita sequemur, ut ea q̄ hinc inde de scientiâ sparsim attingit ad utriusq; libri finem revocamus.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Quot et Quanam sint Præcognita?

An aliqua præcognoscenda sint ante Demonstrationem?

Affirmat id Aristoteles cui ille axiomate a quo istos libros auspiciatur hoc nimiram: Ois doctrina et disciplina, diuina no ethica, fit ex persistente cognitione quasi sic argumentaretur. Ois discursiva cognitio debet parere et accipi ex præcedente aliqua cognitione; Sed demonstrativa scilicet et conclusiva est discursiva cognitio; Ergo fieri debet et accipi ex aliqua persistente cognitione. Maiorem præcognitam sine axioma licet p se notam videatur præcognat Aristoteles primum inductione perfecta, quia Mathematica scientia ceteraq; ois artes ita accipiuntur Ergo ois doctrina et disciplina discursiva accipitur ex persistente cognitione; Testimonium a. mathematicas scientias præcognat quia veteres eas disciebant ante logicam quam ob eam etiam passim in his. l. affert exempla mathematica, ut pote suis Auditoribus et id ætatis logica studiorum

nota et mpe p spua: Deinde idem apiona sine eandē
 maiorem pbat p aliam Inductioem seu enumeratiōem parti-
 tium hoc fere modo: Vis discurſiva notitia q̄ ſcilicet
 ex aliquo notiore colligitur, vel eſt pfecta, vel Im-
 pfecta, ſive Enthymema, vel Incompleta, ut ex
 ſed in his tribus et ſingulis argumentatiōis ſpeciebus ex
 una aut plurius magis notis p̄p̄is colligitur conclusio
 p̄p̄is n̄ cognita; Iſte ois cognitio dialethica ſeu
 diſcurſiva hoc eſt ea q̄ ad etiam mentis huma-
 na op̄atiōem ſpectat ex plurius vel una ſaltem
 p̄p̄is et p̄p̄is ſit cognitio.

Ex hac ſolis doctrina diſci poſſunt ſequentia. Prima Conſequentia
 Conſequentiam illam q̄ eſt argumentatiō non eſt p̄p̄is <sup>q̄ o eſt argumē-
 talis, non eſt
 proprie diſcurſiva</sup>
 Diſcurſum diſcurſum Ideoq̄ ois cognitioem diſcurſiva
 p̄ aliqua ex 4. argumentatiōis ſpeciebus accipi. Secunda
 cum uolung aliqd Inductioem p̄fecta p̄bare, et particu-
 laria ex q̄bus argumentamur adeo multa ſunt, ut facile
 enumerari nequeant, nos debere q̄dam t̄m ſpecialiter
 enumerare: reliqua uero generali aliqua diſci-
 plina, ut ſcit ſoles q̄ dixit; Mathematicas diſ-
 ciplinas et ceterarum artium uamquamq̄ p̄ hanc
 notum fieri: ex qua p̄bare etiam patet nomen Doctri-
 nae et diſciplinae hic ſumi p̄ notitia a p̄ceptore
 accepta q̄ uocabatur diſciplina q̄t in diſcente
 recipitur: Doctrina uero q̄t a p̄ceptore p̄ficiſit

et auditer: adeoq; patet etiam *Stolm* hic non agere
 de demonstratōe sine scientia demonstrativa p̄prio
 labore et inventionē parta, sed de ea potiffi aum
 q̄ ab aliis auditur et discitur, adeoq; de demo-
 stratōe vocali. Tertium, *Stolm* in hoc ca pite a-
 gere non de p̄cognitis et p̄cognitionib; q̄ ante
 totam demonstratōem p̄mittenda sunt, sed de iis
 q̄ ante ipsam demonstratōem conclusiōem, q̄vis scilicet
 notitia et doctrina ē p̄reguatur, q̄q; aliqui
 recentiores in contrariam do ceant, quom argu-
 menta ex diandis facile solvantur.

ARTICVLVS SECVNDVS

Quol et quanam sint p̄cognita?

Respondeo cum *Stolm* fatia 3 de p̄cognita q̄ actu oportet
 p̄cognosci priusquam conclusio demonstrativa conclusio hujus
 beatorum. Primum fiat p̄cognita h. e. dicitur p̄cogni-

*Primum p̄cogni-
 tum hujus
 p̄cogniti p̄cognitur* *Stolm* l. e. ponit illud notiffimū p̄cogniti p̄cogni-
 ta demonstratōes ex q̄b. conclusio demonstrativa an-

2. De quolibet vera ē affirmatio aut negatio.

*Magis extre-
 mum hujus
 p̄cogniti* *Stolm* l. e. ponit *Stolm* veritatem de q̄ *Stolm*
 Secundū p̄cogniti ē magis extreme seu p̄cogniti de q̄ aliq̄
 Demonstrati. e. l. ponit *Stolm* veritatem de q̄ *Stolm*

*Magis extre-
 mum hujus
 p̄cogniti* *Stolm* l. e. ponit *Stolm* veritatem de q̄ *Stolm*
 3. metici possunt demonstratōes facere. Tertium p̄cogni-
 tum ē magis extreme, quod fere dicitur *Stolm* seu pro-
 prietas. l. e. *Stolm* ponit triangulum quod p̄ aliquam
 demonstratōem fatis p̄ a mathematicis de aliq̄

Demonstrari quamvis sapienter videatur esse probum de quo aliquid aliud demonstratur quam id quod de aliquo demonstratur. Sed in exemplis non requiritur veritas authoris. Hec etiam Aristoteles ista exempla adducit quasi in una aliqua demonstratione repræsentari debent aut possint: potest eadem responsio dari ex hoc exemplo intelligi. Demonstratur homo esse discursum. Primum tria debet præcognoscere. Primo hominem. Secundo discursum. Illum triam probum haec triam passionem, quam homo nec vult nec potest demonstrare. Tertio has duas præmissas ex quibus prædictam plenam potest demonstrari, videlicet.

De at rationale est discursum.

Homo est animal rationale

ex quibus præmissis inferitur hæc conclusio.

igitur omnis homo est discursum.

Ratio vero ternarii numeri præcognitorem facilius est demonstrare et sic passionem præcognoscet, et de quo factum aliquid velit demonstrare, et per quæ præmissas. Primum tria debet præcognoscere. Dicit etiam medium ternarium debere præcognosci. Ideo medium ternarium præcognosci in præmissis, quæ licet dua sint attamen unum cum tamen præcognitum efficiunt; tamen quia unum tamen medium habent; tamen quia unum antecedens demonstratur præcognoscitur; tamen quia neutra sine altera est completum.

principiū ex quo demonstranda conclusio possit inferri. Dicitur Passione ac soluta hoc ē magis et minus extremū etiam generis in pmissis pinde ac median resursum. Deq̄ nō ē duo peculiaria p̄posita.

Solutio. Ideo negando paritatem q̄a ista duo diuisa ante demonstracōis ingressum et p̄fectionē p̄gressa da sunt per medium terminū satis ē si in ipso demonstracōis demissa ac p̄missis p̄uenit.

¶ In his tribus p̄rogatis adit aliquo modo solus quatenus non per ipsam conclusionem demonstrandam quam docet etiam aliquo modo p̄cognosci anteq̄ p̄betur et aliquo modo non p̄osci: alio p̄bati non posset saltem non deberet si nō p̄cognosceretur ante demonstracōem. At t̄p̄ eam p̄cognosci cognitio ne quadā v̄niversali et potestate t̄n: non p̄a nosci a cognitio ne specii alii et actuali et p̄ hanc distinctionem ait solus posse Platonis dubitacōem in Menone. In dialogo namq̄ Platonis q̄ Meno in scriptis dubitat. Manē an possint aliquam rem suam de novo ac p̄ter se hanc dubitacōem hoc de lemmate ḡnere nare nititur. Aut ignorans res aut sciens.

Si ignorans etiam si nobis occurrat t̄nō agnoscamus, p̄inde ac si fugitiuum p̄mū nobis ignotum quaterens. Si vero sciens frustra quatinus rem suam quā habet ag et non si ag nō scire de alio ille equum cui infidebat. Qui dubitacōe Platonis fuit respondere. Coera ten. suam hōis ante

corpo ois ingreſſum oia ſciſſe. Sed cum neſcio q̄ loco
 in gregg tingu in carcerem hereticoru mimmigraret, oia obli-
 tam eē, p̄inde non aliter acq̄ rere rerum quas dixit
 ſcientiam quam reminiscendo, adeoq̄ humanam ſcientia
 eē remiſcentiam quardam. Hanc Platonis opiem
 merito ſoles tum in rdo priorum c. 21. tum hic
 p̄ absurda t̄lt, docetq̄ dubitacem allatam facile
 ſolui ſi dicamq̄ concludionem in p̄miſſis univerſali quam
 ſam cognitione ac poteſtate p̄oſci, poſtea vero quem
 ex illis inferat ſpeciali cognitione etiam non cogno-
 ſcivi de novo, talis eā, quam niḡ humanam
 nunquam cognovit. Eadem diſtinctione cogitio niḡ
 Univerſalis ſive particularis ſive actualis et Potentia-
 tialis, ait ſoles, hoc etiam So p̄riſma quod gtra
 demonſtrativa ſua obijebatur ſolui poſſe
 Sophiſta namq̄ eum q̄ forte demonſtraverat.
 q̄ g. eē binarium habere tres, vel eē binarium
 eē parem, rogabat an ſciet nec ne quod demo-
 ſtraverat: ille a. affirmante ſe ſcire, bin Sophiſta
 aliquem particularem binarium p̄ferbat quem
 habebat abſconditum quemq̄ demonſtrator nesciebat
 in ſeram natura exiſtere. Obijebat igr̄ demonſtra-
 tori cum tunc binarium nesciſſet q̄d̄ in re
 cum natura exiſtere p̄ſeq̄nter etiam ignorare eā
 parem eē, p̄inde ſolo aſſeruiſſe ſe ſcire eē bin-
 rium eē parem. Aliq̄ igr̄ ut hoc ſophiſma vita-
 rent cum limitatione dicebant ſe non ſcire, nec demon-

Solutio alte-
 rius obijec-
 tionis.

forte duos par-
 tes ſub p̄ſentio

Ad finem huius artificiali observanda: primo quavis conclusio et modo
 venit scilicet antequam probetur et demonstratur per se et per
 aliquo modo *ante* eam quatenus progrediatur ad illam tribus annis
 mirandum quia tunc precognitorum in presentia, illa tunc intelligunt
 quoniam actualis et specialis cognitio ante demonstrationis conclusio
 nem illata a natura est demonstrandi. Observanda deinde *ante* omne
 o solum ante demonstrationem sed etiam ante omnem syllogismum qua sunt pra
 argumentatio nem sine qua non debet diversam notitiam aliqua
 praecognosci oportere ut patet ex axiomatico initio huius capituli
 posito. Quare et philosophus in 1o libro ethicorum u. g. hanc matrem scilicet
 esse filiam suam; proinde debes matrem filijque dilectionem ali
 quo modo, et praesertim quae dicitur hoc problema est quod dicitur

ARTICULVS TERTIVS.
Quot et Quae sint Praecognitiones?

Differt cognitio a praecognita inquam abstractum a suo con
 creto, ut tunc supra formati a re qua percipitur, et
 dicitur obiectum quod praecognitum. n. e. id quod praecognitur
 Praecognitio u. e. actualis cognitio quam scilicet in axiomatico
 vocant praesistentem cognitionem eo quod ante relationem
 illatam haberi debeat ad demonstrandum.
 Haec notationali praesertim respondeo primo, in eo et in gene
 rales praecognitiones. una vocatur *quid est* altera *quod est*
 sine *quia* e, et haec est. Generales nique nam utraq
 subdistinguitur in duas speciales. Praecognitio *quid est* est
 in *quid nominis*, et *quid rei*. *quid nominis* vocatur
 illa per quam aliquid vocabatur significatio cognoscitur utique

Notandum
 primo ex hoc
 capitulo: Con
 clusionem non esse
 quartam praecog
 nitam.

Ante omne
 syllogismum, ubi
 qua sunt pra
 cognoscenda.

Quomodo Pra
 cognitio et Pra
 cognitio differ
 rat?

1o libro ethicorum.

Duae sunt Pra
 cognitioes Ge
 nerales. 1o
 est quod est.

quod subd
 istitur in
 praecognitionem
 quod nominis
 et quod rei?

tradens. Vide etiam colligi debita p[er] Complexam hanc Prin-
cipiorum p[ro]gnitionem aliud non esse quam affectus certos
et eui debet q[ui] ante relationem illatam p[ro]missis demonstrari
affertur.

Respondeo testis etiam de Eadem p[ar]te
facto utaq[ue] p[ro]feci oportere. Primo q[uo]d nois; Deinde notiones ad
q[uo]d sit Incompleta. Pro utiq[ue] declarac[i]o adue[n]t[ur] sequi q[ui]
tendum ex Jabello. q. Met. p. 19. scientiam aliquando
p[ro]pria Inventionem ac labore acq[ui]ritur. Aliquando a p[ro]fessan-
tib[us] disci vel ex doct[or]um scriptis hauriri. Ad hac
p[ar]tem vel ante in rebus natura existere, ut Homo,
Leo, equus. vel postea tantum ut rosa hyemis tempe.

Præcognitio q[ui]d nois tam de p[ri]ncipijs quam de p[ro]p[ri]o
t[er]m[in]o ad vocalem et scriptam demonstrationem quam
ab alijs discimus nata o[mn]i[um] e[st], nisi n[on] vocabulo[rum] signifi-
cationem p[er]intelligere frustra eos audiremus vel le-
geremus. ad mentalem. n[on] demonstrac[i]o[n]em quam nos ipsi
apud nos t[er]m[in]o facimus nulla requiritur nois ex merito
significanciam p[re]cognitio h[ab]et mentalis demonstran-
do ex solis p[ro]p[ri]o b[us] conficitur. Deinde si p[ro]p[ri]a in-
dustria aliquam demonstrac[i]o[n]em fabricamus p[er]eant[ur]
aliquis rei scientiam ipsi inveniam[us] factum ad et re
ipsa in rebus natura existere oportet ac bene
p[ro]gnosci, ut bene docet Jabellus. l. c. q[ui] etiam hoc
sensu p[ro]p[ri]o interpretatur quando in 1. Phys. dicit
Scientiam de p[ro]p[ri]o suo p[ro]ponere quod sit, actu
existat; scientiam in q[ui] p[ro]p[ri]am inveniunt acq[ui]ritur

Similiter quia Joly infra dicit deficiente in nobis di-
quo sensu o posse. eorum sensibilia q ab illo p cipi-
untur scientiam acqri etiam de scientia p pti a
miventione acqrenda loqitur: Caeg enim non pt de
coloribz p riuato studio aliquam scientiam acqre
Ras e ga intellectiva cognitio ac scientia p pti
p pti sensibilia iuxta illud Joly. Nil e in illis
quod non p pti fuerit in sensu; atqz sensu nil p cipi
potest nisi quod ^{actu} reate in rerum natura epistat.
Quod si qd demonstrationem ac scientiam non acqrat
p pti miventione sed per disciplinam addiscat o
erit ops p posse actuatem Joly epilectiam sufficit
n. tunc quod Joly aliquando extiterit vel possit
epistere. Idem dicendum si qd demonstrationem
p pti habitam repetat tantum. Ad dunt diq
REI, uocant ^{actuatem} testiam p cognitionem Joly ratiā eē qm
necessaria Joly. uocant. Quid rei p bantqz ep eo quod definitio
Joly sit potissima demonstratiois mediam. Sed
resior Jolya negat hanc p actionem peculiarem eē
natiā atqz eodem modo quo in p. act. dicit e
mediam terminum (obscure sam tum) non p pti
ere peculiare p cognitionem a p pti Jolya.
Ita nunc affertur Jolya qd rei Jolya iue cog-
nitionem medij termini o eē peculiarem p cog-
nitionem a p pti p riuo assensibz p riuo

Prænotio
REI, uocant
necessaria Joly.

complexa distincta, ut etiam patet in exemplo supra allat
ta demonstratio: nam at ratio de q̄ est h̄c h̄c, et h̄c h̄c
tra p̄missas seorsim praecognosci.

Respondet quarto de Passione nil aliud prosci oportere
quam ERVD NO M N T R, idq̄ tractum in vocali u sc̄i
ta demonstratio de qua uocali demonstratio sc̄i in hoc
libro potissimum agere manifestum est ex hoc capite, et his
praecognitionibz. Si q̄s mentalem tantum demonstratio per
se ipsam faciat, loco huius praecognitionis debet habere
implicam aliquam generalem apprehensionem Passio nis
sc̄i. Aliq̄ putant etiam praecognitionem ERVD NO M N T R
Passio nis namq̄ esse simpliciter. Nam cognos
cere quod Passio aliqua sit seu existat est cognoscere
Passio nem conuenire suo facto, quod per demonstratione
inquiratur, et potius post cognoscitur, si ista logi
ceat, quam ut praenoscatur. Simili de cāa non e
naria Praecognitio ERVD NO M N T R Passio nis. Nam in
sc̄i Passio nis ponitur sc̄i in h̄c n̄pta coem
dialonem doctrina apud Don. l. b. i. b. Ergo eo
iudo quod alicuius Passio nis sc̄i habereatur iam sci
retur cui sc̄i Passio demonstranda conueniret, Ideo
demonstratio operacione foret. Qua doctina etia
patet ex supra allato exemplo; in quo licet quis
non possit definire discussionem, dummodo uocabuli
significac̄a praenoscatur, nilominus intellectus praenoscatur

Passio
non facit
praecognitio
non in
in vocali
et sc̄i
demonstratio
Praecognitio quod
non est
Ratio.
Neg praecognitio h̄c sc̄i
est necessaria
Ratio.

et errorem sic similes gignit distinguitur.

Ex istis demonstrationibus tradita colligitur Aristoteles, imo demonstrat in hoc capite quinque conditiones propriam demonstrationis, easque in hoc et sequenti capite obiter, accuratius postea a c. 4. usque ad 7. explicat ac probat: ex quibus definitionibus Aristoteles interpretatur alteram demonstrationis definitionem.

Altera definitio faciat in hanc modum: Demonstratio est illi soli con- demonstratio stans ex primis et intermediis notioribus, ab inter- mediis causis, conclusio. Circa quam definitionem bene notandum quod dicitur eam non ab Aristotele sed ab interpretibus illis in hanc formam definitionis redactam esse, occasio ne- desumpta ex 1. Topic. initio in quo ipse vel Aristoteles in hoc loco etiam formam definit demonstrationem: De-

monstratio est, quando ex veris et primis locis ex 1. Topic. erit, aut ex talibus, quae aliqua prima et veris quae circa ipsa est cognitio aut prima sunt presentia.

Ex quo notando manifeste videtur error quorundam quos obstantiam ab Aristotele in hoc capite superiora definitione per hanc posteriorem esse demonstratam, quod tamen falsum est ut Aristoteles ne definitur, de hoc posteriore modo demonstrationem, et manifeste videtur in ipso ceteris locis sua et legenti interpretes praestitisse et huiusmodi, sed quae iuxta eam intentionem Aristoteles in huiusmodi, huiusmodi e hoc

ASSIOMATA. nam librorum tractatio et Aristoteli Logica, habent per fines in practico et habent per se finem demonstrationis assignata, respectu theoretico in speculativo. Sic est principium Logicae, per se notum. Quae de causa ab Aristotele sine vi probatur, si probata est tamen evidens et certa, posterior autem quam per maiorem

alem quasi caam assignat non e p se nota, atq, ideo debuit
ab hte quo ad singulas particular p sapiores qzasi ac
demonstrari quod fecit in hoc capite per hypotheti
cum syllogismum in hunc fere modum ac sensum.

Si scire e rem p caam gnoscere pp quare e p
et si demonstratio e syllogismus scientiis efficiens talem
scientiam necesse e qzasi ee veras medietas, notiores
et priores et caas conclusionis.

Sed antecedens est verum ac per se notum.

Syllogismus etiam consequens.

Qui hypothetice dicitur regit ad plet huius categorice.

Qui syllogismus faciens scire debet gstrare ex veris primis
immediatis, cais qz conclusionis etc.

Sed eis demonstratio e syllogismus faciens scire.

Syllogismus autem demonstratio gstrat ex veris primis etc.

Qui dicitur est verissima demonstratio in mia logica
uig utraqz pmissa sunt p se nota intelligentior
cabalorum significationem. Quibus ita notatis addi
possunt qz in pmissis logica. qz dicitur 3. dicitur.

Proterea etiam hoc notari pt quod si utraqz de
demonstratis istis gungam in unam dicam. De Veris Efficiis
demonstratis ee syllogismus scientiam gstrantem ex primis ^{conclutione}
veris, primis, et immediatis, notioribus, priusibus, cais qz con ^{efficiant ut}
clutionis tunc hinc perfectissimam istisem quale n hntes demonst ^{fectissimam}
infra dicitur sola terminorum transpositione demon
stratio differet. Deniqz notandum etiam posterioris
istisem gstrat ee syllogismus sociale ac per reliqua
particular demonstratis distingui a reliquis syllogismis gstratis.

nam dialecticis non gestat ex ratio veris ut demonstratio
 sed tunc ex probabilibus. Sophy sticq. n. ne ex p
 bilibus qdem sed ex is tñ q leuiter consideranti a
 parent plabiliter licet tales reuera non sint. Pseudo
 graphy deniq. ex is q intra aidentur ratio ne
 tñ ant. His ita intellectis facile quis poterit
 utramq. officium etiam scripta aut mentali demon
 strationi accommodare; sed iam singulari qd. hinc pau
 lo festig explicabimus per sequentes articulos.

ARTICULVS PRIMVS

**De prima Conditione propositionum De
 demonstrationis. PROPER QUID.**

Prima qd. hinc q ad opus demonstrationis requiritur est ita
 quam forte c. r. qd. et. c. r. v. b. et. 7. gradus delecta
 rat. neg. n. qd. veritas de demonstratione afficit
 sed perfecta forma, mo ut forte docet eterna; debet
 igitur manifesta seu principia demonstrationis et ratio
 vera, ita ut falsa et nunquam possint, utq. in verbo ratio
 de licet in forma, logistica, ut forte b. b. In b. c. p.
 et 3. ex forte docet vera et quodque ex falso et

Præmissæ id ratiū non nunquam ex gtingente, atq. impossibilit.
 ce debent, quod dicitur hoc tñ si mica fieri non et, a punde be
 conclusio nihil monstrans manifesta eo quod contradiçionis casu na
 causi vltimat
 3 gradus ne riam gtingere debeant, non nisi ratio et possant
 a unitatis unq. Porro ut hac necessitas exponi tñ intelligatur
 sciendum qd. c. r. tres a grady necessitatis inter se q
 ita subordinatos et affectos ut prior sit posteriorio

consistere possit posteriores a. Line prioribus non possit
ex quo fit ut prius leuem, secundum u. maiorem, Ictig
a. maximam necessitatem gti neat.

Prius quem Diatui De oi posterioritatem uocant Descriptio pri
his uerbis c. c. q. ab Atole describitur: Quod non e
in quodam gden sic, in quodam a. non, neq. aliquando
gden sic, aliquando a. non. Quorum uerborum sensus
e hic. Propositio de omni e enunciatio directa
cuius predicatum uenit omni gto sub subiecto et
omni tempore. Directa inquam, quoniam in directarum
enunciacionum nulla habetur ratio in sci entis, quod bene pro
tandum erit, etiam q. sequentibus gradibus necessitatis.

Continetur itaq. in predictis Atole uerbis dua gditio
res ad hanc gradum necessaria. Primo uaiuersali
tas subiecti, cuius defectu ista ppos non sunt de omni
Homo e Alog. Animal e siues, mo sunt rathores q. ita
rigorosa in subiecti uaiuersalitate in exigant ut singularar
ppos ab hoc gradu excludant. De uaiuersalitate gden. S. Tr.
so. Met. l. 19. uun Atole ibidem l. 23. docet hanc sin:
gularem ppoem. Calles est animal, ee perso adeoq. in
2do gradu necessitatis itq. secundum gradus se pponit pri
uum et dis ppoem q. e p se etiam e de oi.

Altera conditio est uaiuersalitas tenoris p. cuius
defectum ab hoc gradu habellu reijcit istas ppos: tis.
Homo canescit, Luna ecclipsin patitur, Ois arbor floret
Ex qua etiam explicatio ne patet quantum differat ppos
de omni posterioritico ab eaq. e de oi prioritico.

Prima gditio
ad primam hanc
conditione, e
uaiuersalitate
subiecti.

Altera condi
tio; uaiuer
salitate teno
ris.

Quomodo dicitur hoc. n. plg non regit quam universale signu a sine
nitio de oi vera sit sine falsa; illa ut iuxta notum posteriorum li
prioris, hactum doctrinam, predicatur cui libet pto et cui ten
Differat de pto acie conuenial.
omni posterior
sistio.

Secundus necessitatis gradus vocatur LER SEI; sed
Ia LER SEI agnosce ac multiplicam ueritati solut
fiteri in. e. q. agerit q. acceptiois modos, insignis
si q. by aliq. per se dici potest: q. p. m. de a. loy.
cis nominant. Modi dicendi LER SEI, quatuor aliq.
3 et quatuor doceant no. a. modos dicendi, p. m. de
tiam de modum exidendi, et quatuor modum ex
jandi per se quorum in p. m. de a. loy. non videtur magi.
facienda rigorem eo modo quo quatuor, aut per se
stilit ut causet p. m. de a. loy. predicari ac LER.

Primum modum LER SEI, ita describitur p. m. de a. loy.
quatuor, inquit in eo quod q. d. e. ut p. m. de a. loy.
most linea, et linea p. m. de a. loy. q. by aliq. dicitur
licentur due conditiones, q. d. e. ut p. m. de a. loy.
catum et consequenter p. m. de a. loy. ad hanc p. m. de a. loy.
dicendi LER SEI, nascitur, p. m. de a. loy. q. d. e. ut p. m. de a. loy.
dicendum inquit q. d. e. ut p. m. de a. loy. q. d. e. ut p. m. de a. loy.
latissime p. m. de a. loy. q. d. e. ut p. m. de a. loy. q. d. e. ut p. m. de a. loy.
Ia d. p. m. de a. loy. q. d. e. ut p. m. de a. loy. q. d. e. ut p. m. de a. loy.
talis, ad eoy. debet a. p. m. de a. loy. q. d. e. ut p. m. de a. loy.
modi p. m. de a. loy. q. d. e. ut p. m. de a. loy. q. d. e. ut p. m. de a. loy.
L. coli e. homo; no. sunt LER SEI eo quod p. m. de a. loy. q. d. e. ut p. m. de a. loy.
reba. q. d. e. ut p. m. de a. loy. q. d. e. ut p. m. de a. loy. q. d. e. ut p. m. de a. loy.
reba. q. d. e. ut p. m. de a. loy. q. d. e. ut p. m. de a. loy. q. d. e. ut p. m. de a. loy.

et tota saltem antea, uti proprie deficiat non so-
tant.

Et quoniam eadem sententia se tractat
oppositum in his duobus modis per se ita explicatis,
Aristoteles statim subiungit eam modum per accidens
aliqui opposita in se, ut in dicitur per accidens
Modi dicendi per accidens, utro modo in re et in se, hoc est, quia ita in se
sunt, quod utroque modo in se, ut neg. ponatur in dicitur eorum, nec deficiat
modo in se, ut in se, in cuius doctrina confirmatio non
est.

affert haec duo exempla. Primum est in nomine
Albium, animal est album quia nec magis animal
album per animal, nec animal per album nisi
cum definitur, quod per se iterum confirmatur hinc
tunc non solum ante, sed in se.

Ad hos tres modos dicendi se gradicandi per se
pradicata se modicis evidentibus posse reduci
nam omne predicatum vel in se, vel in se, atque
ad primum modum dicendi, per se, per se,
vel Accidentale, id est, vel proprie accidens
sine quatuor, quod Compositum, radiabilibus
atque ad idem modum per se, per se, vel in
accidens, ut per se contingens, atque ad autem per
se per se ad modum per accidens, per se
ex quo confirmari, et per se, per se, per se.
Quoniam accidentia in se, radiabilibus non se, nisi
nisi tunc necessitate nisi, et per se, per se, per se,
qua tunc propensum nulla est.

Testis nody seu acceptio per se longe a prioribus duabus
 diversa qdem e[st] sed facilis, et iam explicata cum forte
 in predicamento substantie; sola n[on] substantia, PER SE ex
 istant uti accentioni et modo etiam o[pposita] h[ab]et se
 cond[um] q[uo]d d[icitur] nody per accidens a se petiti et
 ea parte d[icitur] q[uo]d videlicet per accidens al
 aliud est quam in alio q[uo]d nody oib[us] et solis tridea?
 t[er]tib[us] convenit, iuxta illa q[uo]d m. c. l. p[ro]d. c. r.
 d[icitur] in g. Habet a se iste testis nody PER
 SE, ut priores duas adeo d[icitur] q[uo]d si q[ui]s n[on]t
 gras eximias de reo adiacente q[uo]d t[er]tib[us]
 hinc testis modo faciat, aliqua ad priores
 spectant, ut haec: D[icitur] q[uo]d est, D[icitur] per se q[ui]
 est, aliqua ad neutrum sed potius ad mo
 dum per accidens et o[pposita] ut in a q[ui]
 istantia de reo creatis radicatur, nisi fiat ut
 in vocala Per se. Nam si dicas Petrus vel ho
 mo per se q[ui]s d[icitur] tota creatio ad secun
 dam modum per se spectare quando dea proprie
 tas substantia e[st] Per se existere aut h[ab]ere forte
 h[ab]et.

Testis nody
 d[icitur] q[uo]d p[er]
 se explicat
 ab h[ab]ere in
 predicamento
 substantie

Quartus nody p[er] se, interpret[ur] s[ecundum] Tho[m]a[m] Per se in q[ui]
 ma, quia in tanta opinionum varietate tato sequatur testi
 net ad causam efficientem. Nam per se d[icitur] in ff
 Quod vere g[er]it effectus, adeoq[ue] illa p[ro]p[ri]o e[st] PER
 SE, in + h[ab]et acceptioe modoq[ue] in qua predican
 tur alijs effectus de sua r[ati]o vera; quo fit ut forte

Per se in q[ui]
 modo d[icitur]
 id q[uo]d
 vere g[er]it
 effectus.

gradibus dixerat ut sit quaterus ipsa. e. g. haig ^{Testig gradus} ~~prois~~
 Predicatum, nio ipsa Tota ^{prois} haec: Homo est ^{successibili}
 carping, e. vniuersalis posteriori, licet qd. ^{tue, qd. homo} ~~est~~
 no, et per, et per se, secundo modo, et deniq. ^{ut sit de oi.} ~~sub~~
 reduplicatōe quā homo, e. dicitur. Haec a. ^{ut sit per se.} ~~homo~~
 e. sensitio, licet sit de oi, et per se, primo modo ^{ut sit quaterus} ~~est~~
 atq. vniuersalis non e. qd. homo quā homo o.
 e. sensitio, sed quā atq. Verū qd. difficile sit tū
 dū sit quaterus ipsa. Ante illud explicat.
 ait: Quaterus ipsam, idem e. quod ~~est~~ se, et
 e. l. ait, p. n. t. n. linea quā linea e. ideo conuenire
 quod per se conueniunt linea; et habere tres angu-
 los aequales duobus rectis. $\triangle$ e. passio, seu mathema-
 tica proprietas triangulari ad eā modū quo visibile
 e. proprietat hōis. $\triangle$ ait triangulari quā trian-
 gulum e. nio qd. ipsi per se nio; at ~~est~~
 Caeli. quod e. species triangulari sicut homo e. spec-
 ies animalis. $\triangle$ habere 3 angulos d. dicit non
 e. se, et quaterus ~~est~~ e. sed quā triangulum
 e. querere, perinde ac si qd. diceret sensitium
 querere qd. animal quā animal, hōi vero non
 conuenire ~~est~~ se, sicut quā homo ~~est~~ per ani-
 mal, ubi bene notandum, nisi sit motus in se ipso
 ten diffidij, uolunt, per se, hic longe alit ~~est~~ usq.
 passio, quā paulo antea, adeo ut qd. quaterus nodū

Per se, pro se, non pessime adiectum
 et similitet etiam. Per accidens, na per
 se hic ita accipitur potest opponitur illi quod est
 per aliud sicut homo per se sensibilis, quia
 sensibilitas non querit ipsi per aliud predicata
 tu saltem racione ab ipso distincte sicut sensibili-
 tas ipsi per animal competat, similiter
 et per accidens id est quod per aliud, quod
 homo per accidens quod hoc modo per se
 sing est, quod si per accidens ita ut pau-
 lo supra accipitur, non per accidens, sed per se
 primo modo sensibile sit. Eadem doctrina
 et magis explicat, Aristoteles addit predicatum
 ut est id quod querit. Omni et primo modo.
 unde sensibile, ut quod respectu viventis, non
 est universale predicatum, quia non est vivens,
 sentit, neque respectu hominis universale est quia
 licet non querat, atque non querit illi.
 Inquam modo per primo modo per se
 animali. ut Inquam per se modo querit. Et
 de modo sensibile locuti ceteris, nihil in
 parte etiam. Porphyrio. c. b. magis, o que-
 rit per se modo per se. Aristoteles non est ex-
 empta mathematica, dicitur habere 3 angulos
 aequales, duobus rebus respectu figura, non est

Quid sit pro
 dictum qui
 universale?

medicatum universale, eo quod non si figura
conueniat, nec respectu Horcolis, quia Horcolis
conuenit secundario tm, ac beneficio trianguli,
respectu uig e predicatum universale ificat
sensibile respectu animalis.

colligi primo ut, predicatum vte, ac ^{predicatu} ^{universale,}
ratum de toto primo, et quaterq ipsa, ^{de toto pri}
e ac breuiter et clarig dici posse, ^{oe p. mo. et}
dicatu quod cum toto suo recipiatur ^{quatenus}
Universale posterioristia. ^{synonima.} Deinde col-

ligi ut, quaterq ipsa no semper ita si
grosse uigi, a pttis et Theologis ut hic
ab hote explicatur, reg. n. de predicatu qua
toto in aliqua nota reduplicatiois conuenit
Universaliter, Omni et toti toto recipiatur
conuenit, ut exenpla e Ton. h. 3. Post. e. ull. o.
stendant sed illud tm uig nota reduplicatiois denotat
in toto e adaequatum et propriam causa
quam toto predicatum generit, ut si dicas
Homo qua rationalis e discursing, vel, quod eode
recidit, Homo qua Homo e discursing.

Deniq colligi etia ut, discretim inter Uni
uersale illud Prop. et hoc posterioristia
Illud. n. sic dicitur quia cum. oibz sine uniuersis
inferioribz suis nesci ac de ydem predicatur
Hoc a. quia uniuerse, h. e. quoad a Totum

De medio termino q̄ ē illiḡ cā predicata, q̄m̄
 rationale ē cā dīcīssimū. De. Primi modi ex
 emplum ē Minor eīdem sylloḡ. Exemp̄ tu
 r̄bi ē conclusio eīdem sylloḡ, q̄ ut infra consta
 bit fieri etiam p̄t̄ alicui alteri demonstrationi
 nōt̄ premissa. Sicut in demonstratione logica
 quā paulo ante in hac parte ex forte attuli
 mus, Maior p̄p̄ō ē in eō modo Per se p̄
 causam finalem. Minor in Primo, Conclusio
 vero q̄ fuit huiusmodi. Ergo sylloḡ demonstra
 tinḡ gignit p̄sentiam ē in eō. Deniq̄ oēs
 utriq̄q̄ sylloḡ p̄p̄ōs etiam sunt universales et
 reciprocabiles ut patebit eas examinanti.
 Ex q̄b̄ tandem sequitur si predicata superi
 ora de inferioribus et intermedia probantur
 non fieri demonstrationem ab ante hūc descen
 dem. n. g. si ita gētur:

Omne animal ē vivens

Et homo ē animal

ergo homo ē vivens

quā ratione t̄m̄ ab inferioribus de non t̄m̄ ab
 superioribus descendi. Sicut ē universale, atq̄ ni
 culla ex his tribus propriis est. Universalis
 positionis t̄m̄ ut patet ex dictis; Ergo de
 Ratione maḡ doct̄ina desuperat ex dīcīssimā
 quā t̄m̄ descripsit et, Ita nob̄lem eōm̄ illa

ne ut verberet circa ylatione (Obiectiva) q
 o tunc fit natio ex parte ruz ex tre mi fo
 q porsq non possit se aliter habere, sed
 in similibz ex porsq q vixet, alio o /
 tanta necessitas non inuenitur licet. n. Julia
 eorum nariam cum predicatis connexionem
 habeant, predicata tamen nulla ibnt necessi-
 tem cum porsq, quoniam n. ho u. g. natio fit
 at et viuens, etc. animal ta et viuens q
 sunt necessario homo qd qd ven possunt et
 bestia.

ARTICULVS SECVNDVS.

**De altera Conditione Propositio-
 num Demonstrationis.**

Secunda conditio pmissa demonstrationis est ut sit
 PRIMAE et FORMAE. Pro qua in
 intelligenda notanda sunt in dicto l. 7. h. 4.
 c. 8. n. 8. quod dicitur. De veru con-
 pu, h. 4, sem una ut vera vera, et mediata
 vel intermediata. Iudicialia ex toto. c. 8. et
 resideret in illa, qd porsq alio qd mediam
 porsq se ruz qd quod predicati toto con-
 ueniat probati o qd qd qd qd qd
 leges, et nulla propositio intermediata possit per
 aliam prioram propositum probati; qd qd qd

Quid sit conu-
 tio immediata

propositio immediata etiam fit prima et per se nota
et oio in demonstrabilis. Priorum namque
in mediata propositio, possunt a posteriori et per
inductionem atque experientiam probari auctoritate
Hyle, et Boetius. c. ult.

Quid Media
ta propositio.

Mediata u. dicitur illa propositio quae per aliquam mediam per se
notam probari fit, u. proinde Mediata propositio
idem est quod propositio non prima, et secunda,
et per aliud nota, siue demonstrabilis aut pro-
babilis, paulo aliter usurpando hanc uocata
quam alias soleat.

Notandum ideo propositio immediatam (et eorum
positio similiter etiam Mediata) dicitur
primam in Necessariam et Contingentem, mixtam
aut in Impossibilem. Nam siue naturam
quodam per alia priora probari possunt, quae
non possunt, Ita etiam Impossibiles et gen-
ter. Et quod contingentes u. Hyle, et Boetius.
S. Th. Albertus Mag. et Thomista
dicitur. proinde in huius libri. Sed in
possibilem et contingentem immediatam uis
habetur non a posteriori quae ratio habetur, ita
dicitur placere, potest, et etiam Immediata
discernunt, in se in immediata, et uirtu et uirtua-
liter Immediata uis distinctio uis occasio, liter.
non habent in mente, nisi .i. top. de uirtu

quam immed
diata dicitur
tut in Ne
cessaria, co
tingentet
impossibilem.

deinde immed
diatam in for
maliter in
mediatam,
mediana,
lites.

Demonstrandum est ex utrisque ac primis aut
ex istis quae per prima fides sunt, quod
idcirco vocantur virtualiter immediata
primis, quod in alio aliter quod in alio
demonstrandum utitur. Et in modo ea primis
ad alio prima ac fides in mediata resolu-
tione eandem vim habent ac si fides prima et

inmediata essent. Praeterea dividuntur in
affirmati-
vas et ne-
gativas. *et hinc. c. 11.* Propositiones constantes gene-
raliter sumis diversorum predicamentorum
sunt in mediata, in quibus sunt, substantia non est
quantitas, actus non est passio, de quo
S. Thomas etiam refert eas in quibus de
mutuam negantes integre definitiones duarum
specierum, sub eodem genere et proximo
contentum, ut si dicas Animal quod non
est animal rationale, vel non est animal
a sibi opposita est. In ratione non est
rationale, nulla compositum a simpliciter.
Antequam de affirmativis in mediata aliquid
determinare sciendum est quod autem in
diximus, et fuisse contra Aristotem
Gillig. c. c. 2. n. 2. et v. ostendit
in mediata ut species per se nota

pecti, adeo ut ois immediata etiam sit per
 se nota, et e converso, quamvis rāe diffe-
 rant, inam immediata dicitur, in ordine ad mediam quod
 e rāe conneptionis predicati cum fōto, sed per se no-
 ta dicitur in ordine ad aliquam ultimam, conneptionem
 predicati cum fōto cognoscentem, sine aliquo medio;
 Quocirca auctoritate Gillii, c. c. r. n. 3. Describitur
 Hūc hū. c. 3. solet per se nota ppoio, hoc modo.
 Propoio Vocatis aut Obiectiva, cognoscibilis ex
 suis tantum terminis. Sensus e, illa ppoio esse
 e p se nota, cuius connectio sine Identitate, pdi-
 cati (vel, si de negativā loquamur distinctio
 ac diversitas) in fōto absq alio medio termino
 extinsco et saltem rāe distincto apta e in-
 notescere unius ultimi apprehendenti terminos.
 Signatē dicitur, Vocatis aut Obiectiva, quia men-
 talis ppoio potiq e ipsa cognitio ac notitia
 a qua obiectiva et psequenter etiam Vocalis
 sine scripta concretē denominantur per se notae
 Itaq ad propoionem immediatam ac per se no-
 tam haec dua conditiones exiguntur. Prior ut
 careat medio termino q saltem rāe ratiocinata
 differat ab extremis. Posterior ex ppoione
 sequitur nimirum ut ex vi solius notitiae appre-
 hensae terminorum feratur de ea iudicium sine
 ulla alia cognitione interueniente, ut bene docet

Gillig. Ex q̄b; sequitur primo, dicitur
Ep̄ois per se nota. Nam iuxta S. Th. et
eiorum sententiam quam etiam sequitur et bene ex-
plicat Gil. n. 7. quedam Ep̄ois dicuntur per
se nota eod̄m se t̄n, quedam etiam quoad
nos. Ea Ep̄ois dicitur per se nota eod̄m
se t̄n, q̄ constat ex terminis ex quorum
definitiva apprehensione potest q̄dē gigni
evidens assensu aut dissensu, quamvis ob imbecil-
litatem nri intellectus, illos terminos non satis ap-
prehendentis de facto non cognatur usq; dum
ydem termini vel Ep̄ois labore ac industria
vel per alteris instructionem perfectis et quā-
tum satis ē apprehendantur. Hinc medi-
Ep̄ois testis. S. Thoma. 1. 2. q. 2. a. 2. et
cuius sententia ē haec, Sed ē. Item principia
singularem scientiarum, q̄ praesens terminis abstrasi-
onib; constent, quorum rationes ac significaciones pa-
sim ignorantur et solum sapientibus notis sunt, ut
philosophus docet idem. S. Th. in 1. 2. d. 1. q. 97
a. 2. ex Boetio, ait; hae Ep̄ois. Homo ē
animat; eē per se notam eod̄m se quamvis illi
q̄ nescit definire hominem, tandem ignota sit
usq; dum hōis definitio se didicit. Propo-
n. per se nota, quoad nos, illa dicitur, qua con-

stat eiq̄modi terminis q̄ a quocunq̄ fere illibit ap̄
 prehendantur absq̄ alio medio cauant eaidem
 tem affertum vel discessum; huiusmodi eodem
 §. Th. teste, sunt sp̄oes in medianta quatu
 termini oibz noti sunt; ut; Omne totum ē maḡ
 sua parte, et, qua uni et eidem sunt aquali
 a, sibi inuicem sunt aqualia, et, his tria sunt
 lex, et Impossibile ē simul idem ēē et o ēē.
 nemo .n. hominum ferē ē q̄ nesciat qd sit tot
 tum, qd pars, qd ens et non ens, a quale, in qua
 le.
 Sextus 2do, quod recte ac fere, q̄
 tra Noīales ostendit Gillig. l. 1. t. 4. c. 8. non oīem
 sp̄oem, cuius termini inter se a parte rei identifi
 cantur per se notam ēē, q̄ plurima sp̄oes qua
 rum termini sola rāōe ratiōcinata differunt, ita
 constituti sunt, ut q̄ centrialem terminorum dēfīōem
 sufficientem q̄ apprehensionem habere possit, igno
 rando inter se an eam p̄dicatū f̄bitū cognosci
 at nec ne; cuius rei exemplum habemus in 2do de
 Aīa, quā licet p̄tū cum f̄bitū dēfīant contro
 uertunt tamen an illig passiones seu potentia
 rāōe an re ipsa ab aīa distinguantur. Proter
 oea in mathematicis pleraq̄ passiones. n. q̄
 triangulū habere 3, Si sola rāōe a f̄bitū
 differunt, neq̄ tamen per se nota sunt, quando

quod a mathematicis oppositè demonstrant. Neg
obstat quod noiales opponunt de intuitiva
cognitione, dicentes fieri non posse quod
eiusmodi terminos quod a parte rei eidem intese
sunt intuitus non absq; alio medio interuenien
te yisdem asseribatur aut dissentiat. Sicut
bene docet Gil. 4. 8. c. 3. n. 4. per ap
prehensionem terminorum non è intelligenda in
tuitiva et clara eoru visio alias omnis ppo
faret per se nota, siquidè nulla ppoio affer
ri potest nisi si qspian terminos clare intueat
quod statim absq; ullo alio medio eidem assen
tratur aut dissentiat quantumvis contrigerit
ali haec è. n. g. paries è albus.

Quae proprie ita declaratis notandū est. Om ppoem
ationes autem fieri p dicitur è de eentia facti, vel quod
ce nota idem è, sem ppoem pertinet ad. primum
modu per se, è p se nota. Ita. S. Th.
predicatum c. 9. 94. a. 2. et op. 48. c. 7. alijsq;
de essentia multib; in locis, apud Gilium. c. 4. 8. c. 2. n. 12.
q ex cori facta idem docet p hanc ratiōem
quod hoc ipso quod alqs perfecta sine de
finitiva cognitione diuisi facti habet ex vi
eius unig cognitionis in complexa statim videt, p
dicatum in e facti, ac prouide absq; alio medio

per formare eiusdem iudicium sine affectu mentalem
 quod predicatum factum in se ex qua doctrina sequitur
 quod cum S. Th. Theologi coiter docent a primo
 et specie dicta demonstrare quam factus hinc de
 scribit demonstrari non posse quod Deus sit
 quia existens convenit Deo essentialiter in pri-
 mo modo per se. Sequitur item nullam aliam
 speciem de primo modo dicendi per se, posse
 specie dicta demonstrare, per quid, demonstra-
 ri, omnes n. sunt per se nota, saltem secundum se.

Notandum quod species in quibus continetur in media
 et necessaria causa praedicati se per se nota
 ter. Habet est quia in specie causae termino
 quem praesertim a se nota possit in immediata per
 se nota, ut cum forte initio .c. 8. sic docent, ut
 species pertinentes ad hunc modum per se, in
 quibus sit effectus de causa immediata praedica so.

In quibus continetur
 proxima et in-
 mediata ad praed-
 cati
 In quibus proxima
 causa praedica-
 tionis

tunc sunt tales; Sicut sunt per se nota; tales
 etiam sunt omnes illae species in quibus proxima
 passio praedicatur de se. Sicut et si dicitur
 animal rationale est discursive. Proxima sa-
 tis inquam quoniam in se nota est ab eadem et una
 essentia posse plures passiones seu proprietates
 certo quodam ordine fluere ita rursus ut

In quibus proxima
 causa praedica-
 tionis

140.
prima immediate causebit ex dictione facti, et
u. immediate aiatur ex prima et tertio
etiam quod ex hoc sentia fluere aut primo
discursivum deinde admirativum, postea raris-
sibile de qua opinio supposita, etiam passio
non efficiet formaliter intermediam et pre-
notam speciem si quando de facti dictione p-
dicabitur sed tantum si de prima passione
affirmabitur, hoc u. g. modo discursivum e-
admirativum.

Ad extremam tandem sciendum e quod philosophus
doct. c. 2. et infra c. 2. utramque prae-
sentem demonstrationem polyssima debere esse primam
seu immediatam et non demonstrabilem et per
se notam, Immediatam inquam vel formali-
ter, vel certe virtualiter ita tamen ut per
virtualiter immediatam non intelligatur illa
dumtaxat quod est resolutum formaliter pri-
mam et immediatam sed ea quae a demonstra-
tore ante resoluta est ad oio primam
atque ut talis cognita in ipso demonstra-
tionis exercitio, ut ex hoc sentia doct. citi
Gillig et Tol. c. 2. n. 7. Quare in Euclidi
de u. g. in quo demonstrationis ita inter se
subordinatae sunt ut Antecedentis conclusio

subsequenti principium sit, demonstratiue fieri
 . e. g. trigesima demonstrationis conclu
 sio nisi ab eo qd illis premissis usq ad omnem
 prima demonstrationis prima ac formaliter
 immediata principia recordare, saltem tunc
 resoluit, quanta trigesima demonstratiue
 oritur. Ex qd iterum confirmatur quod an
 tea dictum e potissima demonstratio in p
 missis esse ac ex quouis tunc modo dicitur
 di per se, conclusionem u. tantum ex do.
 ordinarie: Da 1. et 4. modis habent qd
 in demonstrabiles, nisi qd etiam ex 4to dicatur
 et demonstrari posse in qd predicatur effectus
 aliquis de causa adaequata sed non proxima

ARTICULVS TERTIVS.

Explicantur Tertia, Quarta, et Quinta
 Condicio premissarum Demon
 strationis PROPTER QUID.

Demonstratio Proprietas qd in constat ex natu
 rali et immediati sed etiam ex notis ibi, pri
 oribus, aut qd conclusionis, ut docet Arist. c. 2. In quo dif
 ferat sequen
 e n. inter has conditiones hoc dicitur quod dea a duobus pri
 oribus.
 habent explicata absolute sit, nullumq respectu
 ad conclusionem habeant sed reliqua sunt

respectiva, habentis statem ad conclusionem
qua premissa demonstratio debent esse
Tertia conditio, notiores. Tertia res gdi
tio, ut premissa est ut premissa sint notiores quam con-
missa sint no-
tiores, quam g-
ditio: tum quia in omni bono diuersu qualis
clausio: nel maxime e demonstratio ignota ex notio-
se debet colligi: tum quia premissa sunt
immediata et per se nota conclusio uim

Aureu axioma deniq; quia ut fides ait pp quod una
ma statu quodq; tale et illud magis; sed conclusio
Propter quod cognoscitur pp premissas; Ergo premissa
unumquodq; tale, et illud magis sunt magis nota. Ratio huius pncipii
magis. numeratur inter axioma philosophica et
ab alijs fessimo declaratur. Sed in omni
his breuiter dici se ad eiu ueritatem defendenda
debe institui comparationem inter causam rea-
lem actu existentem et eiu effectum nondum produ-
ctum et in potentia esse existentem. Alioq; si con-
paratio fieret inter eam uinocam eiu effectum
etiam actu existentem tunc effectus eque nobilis fo-
ret quam sua causa: gilijs. non e unij homo qua
frater, et equus q; aliam equam producit no e magis
equus quam ille quem producit, quamuis sit magis
talis quam equus in potentia siue producat; g;
nisi fieri intendam sed ut effectus actu existens

nobilior sit quam sua causa sicut magis ignis nobilior
est parva scintilla a qua productus est. Ita in nostro proposito promissa demonstrationis
ratio cuiusque alterius discursus pro tempore vel
natura saltem quam inferatur et cognoscatur condu-
tio debet actu adeoque magis nota esse quam con-
clusio inferenda quae potentia tantum cognosci-
tur in promissis ut dicitur Aristoteles .c. v. lib.

Quod si quis tamen velit actualem promissam
cognitionem conferre cum actuali notitia conclu-
sionis, nilominus asserendum erit cognitione prin-
cipiorum formaliter immediatorum semper esse nobis
hoc rem essentialiter, cuius conclusio nisi de-
monstrata notitia. Qua de causa ab Aristotele .c. v.
vocatur domina omnium cognitionum Formaliter
immediatorum, dicitur quae scientia, eorum principiorum
sum quae actualiter tantum in mediata sunt, adeoque
demonstrata, eadem generis cum scientia
conclusionum atque idcirco praesens per se obiectio
nis essentialis, quamvis accidentaliter ea perfectior
sit quoadquodam procedit ex praecognitione mediis quae
scientia conclusionis. His addit Aristoteles .c. v. lib. N.B.

non satis est ut principia demonstranti notiora sint
quam conclusio sed praeterea etiam aequae ratio a-
nario constare eadem debet, falsitatem eorum quae
eiusmodi principijs opponatur: nam addit his ver-

Cognitio promissam
formalem
mediatorum
semper nobis
hoc notitia
demonstrata

Axioma bis: Quia scilicet scientem, credulitate oportet
mutabilem esse, h. e. ab assensu scienti-
fico dinouere nullo modo potest: sed si circa p-
missas earumq; oppositas p-
missas non ita immo-
bilis est consequenter neq; circa conclusionem

Conditio 4. ex his demonstrata potest immutabilis
persistere. Quarta conditio est premissarum

potissima demonstrationis est, ut sint priores in ordine, q; g-
ditio ut reliqua, etiam auiprienda est de obiectio-
nis premissis; sensus enim non est, formales premissas
prius haberi in mente vel ore demonstrantis q; a
conclusionem, sed premissas obiectivas earumq; beneficio
etiam formales, priores esse conclusionem, eo quod continent
necessariam causam p- quam conclusio vera est.

Causa. n. ut ex post predicamento constat, natura
Conditio 5. causa n. ut ex post predicamento constat, natura
est causa, q; prior est suo effectui.

plex est, n. q; dicitur quinta et ultima q; dicitur intelligatur sciendum est
essendo. Causa in cognoscendo dicitur q; dicitur in cognoscendo, aliam in cognoscendo.

arguendum est quod, in alterius cognitione deuenit
qua causa non est ad demonstrationem p- quid, sed
etiam ad demonstrationem. Quia, in ad rem bonam

dicantem respicitur. Causa in cognoscendo est, a qua ut
Causa in cognoscendo pendet effectus alius, ut a sole lumen et ca-

rendo duplex est. Quae iterum duplex est, una Physica q; res-

et metaphysice a suo effectui distinctione: Altera me-
sica: Physica seu Logica q; sola ratio ab effectu

differi, et per se vocatur causa virtualis, prope quod
 ad intellectum nostrum comparata ad operandum effectum
 eam eam habet eandem virtutem quam vera et a-
 ctualis causa physica habet respectu sui effectus, p-
 vide. n. nos deducit in cognitione predicati in facto
 et si vera et physica talis predicati causa foret
 hoc pacto se haberent. u. g. attributa diximus et licet
 sola ratione differant: nihilominus tamen habent eandem
 virtutem ad ordinem, ut unum respectu unius illius alterius
 quasi causa sit, quam ab re in metaphysici possunt
 veras de deo demonstrationes efficiere huiusmodi est haec.

causa metaphy-
 sica dicitur
 etiam causa
 virtualis.

Omne immutabile est aeternum.

Deus est immutabilis.

Idem; Deus est aeternus.

Immutabilitas namque iuxta nostrum intelligendi modum
 virtualis causa aeternitatis dei.

Hae declaratione praemissa. S. Th. et Ferrari.

1. contra Gentes. c. 24. Gillig. l. p. tt. 4. c. 8. n.
 12. et. 13. Caiet. Tot. aliq. logici cum Aristotele
 docent demonstrationis praemissa debere esse, seu por-
 tui continere non modo causam in cognoscendo,
 sed etiam in essendo, scilicet virtutem. Quae con-
 ditio ut etiam reliqua patet ex dictis scientia
 sapientia tradita in qua dicebatur nos tunc scire
 cum habemus eam C. in essendo D. et scimus il-

lam et causam pp quam predicatum tam
necessario conveniat ~~facto~~ ut non possit; non
convenire. Deinde nisi virtualis causa suffi-
ceret, sequeretur metaphysicam et mathema-
tica veras Ideas non esse quodammodo passiones me-
taphysice quo tam de ente, tam de Deo solent
demonstrari, ut etiam mathematica pleraque
sunt, sola ratione a factis differunt;

Confirmatio quia intellectus noster per causam virtuale
perinde cognoscit rem aliter se habere non pos-
set, atque per physica seu realem.

Ad extremum circa predictas conditiones notandum est quod
docet Scotus. c. 2. non esse naturam ut idem quod naturam
notis ac prius est sit etiam notis ac prius quo ad nos;
singularia necodem modo cum sensu percipiuntur,
quo ad nos notiora et priora sunt Universalibus
quae solo intellectu cognoscuntur, et eodem modo auctore
naturam priora ac consequenter notiora sunt suis sin-
gularibus. Similiter effectus licet causis suis naturam pro-
terioribus sint plerumque tamen quoad nos notiores
sunt, ac prius quam cause cognoscuntur: quia illi ab
sensum cadunt, causa vero persaepe latet.

Responsio ad Si quae an praemissa demonstratio naturam finem
an etiam quoad nos debeant esse priora ac notio-
res conclusionem demonstranda? Sed ex hoc ac au-

ta Julia quam etiam sequuntur Tol. c. 2. et Con.
 q. 2. n. 3. sub finem utroq. modo debere esse priores
 ac notiores. Naturā quidem quā eadem conclusionis con-
 tinent; quoad nos. n. quā alioq. conclusio ut pote ignota
 & promissus non posset nobis innotescere. Si ob-
 jicias Item q. dicit non posse idem aliquo alio
 esse natura et simul etiam quoad nos prius ac notius.
 & deo primo, falso Item nobis hic obijci; nam si
 qm. n. dicit, idem non posse quoad nos naturā
 notius simul esse ac prius; sed idem, nō de eo ipso
 etiam nobis prius notum si scdm natura sua con-
 sideratum prius ac notius sit aliquo alio: sed con-
 trarium evenire posse ac plerumq. solere propter
 tim si loquamur de illo ordine quo nos propria
 inventionē et industria in rerū cognitionem deuen-
 iunt; tam. n. nil sit in illius nō quā prius aliquo
 modo fuerit in sensu. C. quem modum bene ex-
 ponit Tol. c. 14. sub finem, id quod prius
 in sensu nō inuenit a nobis prius etiam cog-
 noscitur, licet interim fortasse, multo posterius
 in veram naturā existere caperit quam aliud
 quod sensu nō latet. Quo modo prius fumum
 quam ignē a quo proiescit cognoscimus et prius
 aliquam singularem rosam quā rosā eam sicut
 vineosatem q. prius eam existit. Signatē dixi

solutio Obi-
 ectionis ex dictis
 nō ab ista
 & tradita est.

78

Loquendo de illo ordine dicitur quia si sermo sit
de cognitione et ordine doctrinae quae exli-
bris vel preceptis tibi accipiunt possunt et so-
lent Universalia singularibus et cetera prius
quam effectibus edoceri. Ideo idem, cum eadem
con. Item non ideo dicitur Universalis esse na-
tura et non quoad nos nobis tunc singularium
quod existimavit premissas de non tunc ten-
minis Universalibus constare quae conclusio-
ne, iam in utrisque eadem propter terminum esse de-
beant, sicut leges syllogorum, ab Aristotele. 1. Prior. et
Fon. 2. Just. traditur. Sed hoc dictum attu-
lit. e. l. ut significaret quod cognitio magis Uni-
versalium pendet a notitia magis Universalium ac
singularium quae propria mentione prius per-
finitas Universalium notitiam et asserta-
tionem pendere ab Universalibus et cognitione pri-

Quomodo mixtura.

Inter idem
serant haec
conditiones
Ex doctrina 3. articulo
patet et discitur inter conditiones habent
applicatas, nam ut minimam rem discrepent et prio-
res posterioribus latius pateat: primum aliqua species
natio vera atque interim non esse immediata ut haec:
Homo est diuersus, et ista. Triangulum habet
tres. primum deinde esse immediata ita ut non sit con-
clusionem notior quodammodo multo immediata
tantum sicut se, non ut quoad nos sunt nota et

si virtualiter tunc immediata sunt per quae et ipsae
 demonstrantur tam ignota esse solent, quam aliqua
 conclusio per eas demonstranda. Praeterea o[mn]i
 quod alio notig[ur] e[st] etiam e[st] per illo saltem natura
 quandoq[ue]dem vniuersalia particularib[us] priora, et
 minus nota sunt. Deniq[ue] non quacumq[ue] priora
 sunt etiam sunt e[ss]e in essendo eoru[m] q[ui]b[us] priora
 sunt; nam per ut ex postpradicatione constat
 varijs modis accipitur, et bellum Troianum
 Punico per fuit, neq[ue] t[ame]n e[ss]e e[ss]e e[ss]e fuit. Fuit
 inter conditiones hacten[us] traditas e[st] satis mag
 nu[m] discrimen. Sed obijciat multo
 plures conditiones principiorum et praemi
 sum demonstratio in h[ab]et ab illo tractari;
 ut quando primam c. 2. et 7. tradit principi
 a demonstratio non debere e[ss]e e[ss]e plurib[us] sci
 entib[us] ac demonstratioib[us] sed propria; contra qua
 conditione peccasse ait resio quem Poissonem
 mathematicam q[ui] ex eoru[m] principijs perperam co
 nat[us] e[st] demonstrare quadratam cituli, etia[m] ho
 dieis mathematicis adhuc ignotam. Deinde
 eode[m] .c. 7. docet idem fides principia demonstratio
 non debere e[ss]e extranea neq[ue] n. l. et, in t. 20.
 ex alio q[ui]re in aliud migrantem demonstrare: post
 ea in eode[m] .c. docet principia demonstratio e[ss]e

Abg. fides et assensu prebeatur q̄ proinde ab
omnibus describuntur sic in singulari numero: *Apri-*
matie. omnia e quod necesse e esse pp̄ ipsum; et necesse
e videri. Sensu e aprioma est p̄p̄oio q̄ non
p̄ aliam sed per se ip̄ta innotescit et cui ne-
cessario ab oibz prebetur assensu. Vno verbo
aprioma aliud non e quam immediata et per se
nota etiam quoad nos p̄p̄oio q̄ oibz ita mani-
festa e ut ab ea dissentire nullo possit
q̄ vocabula ac terminos illigere perreperit.
Si *Arti* obuias ep. l. Peri. Omne quod
q̄ affirmari negari posse et vicissim. Re-
spondet. c. c. 8. signodi apriomata externa q̄
den orate negari posse interna u. o. posse.
et licet ea p̄p̄iam exteris negatit inloning
ni mentis istem fidem habere; demonstrat
u. o. respicere ad verba externa; sed ad tra-
ditionem internam. Deniq̄ idem *Arti*
coibz principis seu apriomatis etiam annue-
rat ista dno: Affirmatio et Negatio de a-
dem eo non sunt simul vera; neq̄ etiam simul
falsa. Sicut docet expresse q̄dem et in sua com-
munitate accepta, non poni in demonstrationi-
particularibus sed in generali tantum et restricta

ad particularium scientiarum materias. Dum n.
 u. g. physicy ait: oē corpꝫ naturale ē mobile
 tacite simul his principijs utitur qd dicitur hoc
 & vero habet quod ait simul etiam habet &
 falso quod non sit mobile.

Propria sunt q̄ in singulis scientijs fiunt, cuiusmodi
 in Geometria u. g. ē hoc: Linea ē longitudo sine
latitudine. In logica; Demonstratio ē syllo-
gismus pariens scientiam. In physica, homo ē at
 rationale, de q̄bꝫ principijs docet Arto, in scienti-
 is particularibus supponi sine oī p̄batione; tam quod
 uera sint; tam quod eorum p̄bata existant.

Diuiduntur tripartitam: nam quedā dicuntur hys ^{Principia} propria
 p̄theses. h. e. suppositiones: quedā postulate ^{tripliciter}
 et petitiones: quedam definitiones; Cuius divisionis
 fundamentum ē, quod principia propria speciali-
 um scientiarum plerumq̄ constant terminis q̄
 non satis noti sunt ijs q̄ accedunt ad eiusmodi
 scientias discendas. Ut igr̄ p̄fectis et p̄gressis
 aliq̄ ab eiusmodi discipulo fiat, oportet eum mi-
 erō, iuxta eisdem p̄bati consilium, multa q̄ non
 dum perspicacē satis intelligit, credere. Et ut
 p̄tinua aliqua principia ipsi p̄ponantur quedā

libenter credit, is assentiendo: de quibusdam
vero subdubitat aliquando, nō forte etiam con-
trariam opinionē habet. For suppositio
ē eimodi principium quod licet a doctore
saltem a posteriore demonstrari et discipulo
probari posset, supponitur tū sine demon-
stratione, eodē annente, illud q̄ credente.

Postulatum u. seu petitio ē principium a doctore sine
demonstratione sumptum de quo tamen discipulus
dubitat, uel etiam contrariam forte opinionē habet
Ex quo colligitur suppositionē et petitionem sola
rāōe quando q̄ differre tūdem eadem numero pro-
positio respectu eius discipuli a quo creditur hypothe-
sis ac suppositio ē: respectu alterius u. q̄ eam nō
dum credit postulatum siue petitio uocatur.

Ab utriusq̄ Artis diffinitio duplici discrimine dis-
cernit primo q̄a suppositio ac petitio sunt integre
propos, diffinitio non autem, quod etiam docet For-
s. Inst. c. 1. Quod si diffinitio ut interdū solet
p̄ tota enunciationē in qua etiam definitum posi-
tur auiperens tunc nil differret a principio con-
pleto, foretq̄, aut suppositio si eam concederet
discipulus, aut postulatum si nō crederet. Secundū
discrimen ex priore sequitur q̄a diffinitio in enun-
ciatio non sit nec ē. Vniuersalis nec particularis

C. prioristica.) Sed suppositiones et petitiones vel
sunt universales, vel particulares. In huius doctrinae
harumq; divisionum exempla desiderat in pericial
initium. l. 1. Euclidis in quo primo loco ponuntur
36. istiores q; q; possunt fieri totidem principia
demonstrationum geometricarum. Deinde sequun-
tur 7 petitiones seu postulata in q; continen-
tur etiam suppositiones q; patu a petitionib; di-
crepant. Postea sequuntur 20 axiomata seu
principia plarib; scientijs communa q; principioru
genera licet in alijs etiam oib; ac singulis scien-
tj; reperiantur a primis tñ earu inuentorib;
in nulla alia fuerunt ita distincta et tam clara
methodo explicata q; ab Euclidē in mathematicis.

Post divisionē principioru Arist. c. g. tractat de in-
terrogatione et disputatione scientiali, docetq; qua-
tum differat demonstrativa interrogatio a Diale-
ctica q; apud Tolet. vel alios legi poterunt.

TERCIA PARTIUS LIBRI.

De Divisione Demonstrationis in PROPTER QUID, et QVIA.

Doctrina Arist. quam in c. 10. de hac Divisione tradit

breuiter sic se habere uident. Demonstratio
latissime accepta est syllogismus constans ex propositis
ueris et euentibus: Necessarijs in qua, quae
teste Aristotele, c. 6. oēs qui uisunt contra aliquam
demonstrationem probare conantes eam non esse de
monstratione hoc utuntur medio. Quod non sit pro
necessarijs adeo ut ibidem illos fatuos nominet
et ex probabiliter ueris existimant se aliquid de
monstrasse, additque medium contingens nec in de
monstratione. Propter quod, nec quae per se, posse
ullam conclusionem necessariam probare: sed non mi
nus uaria demonstrationi est euentia propositio
quam necessitas alia non signent scientiam
sed fidem tantum.

Diuidi. a. j.
Demonstratio tam lato sumpta tamquam genus diuisio
diuiditur in duas species, quarum nobilissima ac potis
sima uocatur demonstratio propter quod; Altera
minus nobilis dicitur demonstratio quia.

Demonstratio propter quod est illa, in qua aliquid
per ueram, adequatam, et proximam suam causam
probatur, iuxta doctrinam Aristotele, c. 17.

*Demonstratio
propter quod
est quae in se
definita est.*
Breuiter dicitur per demonstrationem propter quod
est eorum potissima esse eam quae ab Aristotele supra defini
ta, et habere applicata. Subdiuidi porro
haec demonstratio pro uarietate mediatorum fit

in varias species subalternas et Infimas. Eiusd. et demon
 Demonstratio, *EVSA*, est, qua aliquid de alio probatur tratio EVSA!
 per aliquem effectum, vel per causam remotam et
 inadeguam. Per effectum nunquam quæ non o-
 portet se ipsa a sua causa diversa et nota do-
 ctinam. a. 3. Vocatur a. hac demonstratio
 a grecis τὸ ὄτι, a latinis u. demonstratio
EVSA, quod per eam fieri plerumque probetur, quam
 predicatum connexio probetur. Potissima u. notis-
 sima dicitur demonstratio Propter quod,
 cum per eam etiam causa proxima per quam predi-
 catum probetur non ostendatur.

Demonstratio *EVSA* duplex est, una qua per effectum
 etiam aliquem nobis notiore aliquid de alio pro-
 batur, quod etiam vocatur demonstratio a Doctore
 ore, quod omnis effectus est potentior sua causa.

Item demonstratio signi, qua effectus sunt notiores
 quam ipsorum causa, ac proinde eorum signa natura-
 lia: quodam fang est effectus et naturale signum
 ignis latentis. Commodè tamen notat Tol. c. b. q. 1.
 fund. 2. signum huiusmodi debere habere naturam
 connexionem cum sua causa. Posterea. S. Th.
 etiam docet fieri posse ut causa quoad nos notior
 sit suo effectui, nisi quo casu est effectus causa, sed causa

effectus occulti, signum est. Ita docet in
1. p. q. 70. a. 2. ad 2m. et in 3. p. q. 70. a.
ad 1. et 2. genti? etiam Tol. Jun. v. Aug.
demonstratio? scilicet in hoc. 10. c. hoc duo ex-
empla habet.

Quod corpus lucidum non scintillans est opacior.
Sed 7. planetae sunt corpora lucentia
et non scintillantia

7. planetae sunt prope nos, h. e. non
ita remoti, quomodo stellae firmamenti
In hoc exemplo non scintillare habet se per mo-
dum effectus respectu proximitatis quae propin-
quitas est cum se quam planetae nobis non viden-
tur scintillare.

Secundum exemplum.

(rotunda)

Quod id quod illuminatur circulariter est
Sed Luna illuminatur circulariter
7. planetae sunt rotunda.

Planetae a. rotunditas Luna sit eam circularis
illuminationis, illuminationis tamen quam sensu percipi-
mus notioe illa est. Verum hanc demonstrati-
onem dicit scilicet coniecti posse in demonstrati-
one. Propter quod a prioribus duobus magis extremis
in mediam, et media in maiora extrema commutatur.

Altera demonstratio EVSA est per quam aliquid
per causam remotam et inadæquata probatur
quam Aristoteles ait semper esse negativam; atque in eadem
syllogorum figura tamen conficitur ut in hoc exemplo patet

Omnes quod respirat est animal

Nullus paries est animal

Ergo nullus paries respirat

Circa quod ex exemplum sciendum est quod carere pulmo-
ne sit causa adæquata et proxima propter quam aliquid
non respicit; At non esse animal est causa remota
tamen et inadæquata cur aliquid non respicit, neque
in omnia animalia respiciant, cum multa pulmono
careant; Quia tamen nihil respicit nisi animal sit
ideo per negationem animalis recte demonstratur a-
liquid non respicere quamvis non per veram causam
Huius exemplo subiungit Aristoteles causas remotas affini-
lari quibus per Hyperbole et exsuperationem aliquan-
do dicuntur quoniam nimirum plus respondet quam interroga-
tum fuerit. iniqui modi responsum ait fuisse iniquam Man-
charis philosophi ex Scythia oriundi. Nam
Athenis versans cerneret foeminas vino ebrias
et pro ebrietate tibijs canentes ac saltantes, ro-
gatus a quodam an etiam apud Scythas eiusmodi sal-
tatrices ac tibiicinas essent, Argenteus respondens dixit

multo pl^{us} quā q^ueritur, ne vites q^uidem ibi esse:
quasi diceret o^{mn} t^{em} nulla eiq^uemodi^{us} bestia in mea
patria sed ne vites q^uae sunt, q^uae erant causa ual^{id}
de remota eiq^uemodi^{us} tibi^{ci}na: nā o^{mn} est vites est
propina cā ut non sint uas, nō est uas, est pro
pina cā ut non sit vinum: non est vinum,
ut o^{mn} m^{er}ebantur: non m^{er}ebantur demū est cā p^{ro}
pina ut o^{mn} sint eiq^uemodi^{us} tibi^{ci}nes. Porro ex
hoc responso sic ex^{tr}ahunt q^uae de^{mon}strāem:

Non sunt tibi^{ci}nes ubi o^{mn} sunt vites

Sed apud Scythas non sunt vites

Ergo apud Scythas non sunt tibi^{ci}nes

In fine huius partis notari etiam p^{ro} p^{ri}mo,
quasi nōe demonstrationis Dilectus p^{ro} p^{ri}mo, et
a p^{ri}ore, lege intelligitur potissima ex^{tr}actissima
demonstratio cuius conditiones m. p. et. v. p^{ro} p^{ri}mo
Arte exponimus non min^{us} tamen frequenter etiam ali
as demonstrationes q^uae per rā^{ti}o^{ne} aliq^uos effect^{us} ostē
ditur vocari demonstrationes Dilectus p^{ro} p^{ri}mo
demonstrationes a p^{ro} p^{ri}mo d^{em}modo ex p^{ro} p^{ri}mo
tionib^{us} necessariis et o^{mn}id^{em}ib^{us} seu per se not^{is}
constent licet o^{mn} contineant p^{ro} p^{ri}mo v^{er}it^{at}es
posteriorit^{er} neg^{at} cā^m p^{ri}ma et ad^{ae}quatam.

Secundo notandū vīs demonstrationes q̄ ō sunt potis-
sima reduci sese ad demonstrationē **Quarta**. Ideoq̄
multo plures species eī subalternas et infimas, q̄ā
potissima demonstrationis de q̄bz speciebz aliqua
sicut digna legi possunt apud **Tol. c. c. l. q. r.**
et. c. 10. n. g. In. r.

Tertio, demonstrationes reciprocas q̄bz nimirum
cāa p̄ effectz et vicissim ex causis effectz demon-
strantur. ad unā eandem scientiam totālē specta-
re: ut ex pressē docet **Artes m. h. c. 10.** q̄ tunc
addit saepe fieri ut demonstratio **Propria** quid
et **Usa** ad diuersas scientias pertineat, uide-
licet ad subalternatē et subalternatā, de q̄bz
infra. Deniq̄ p̄ter diuisiones iam explica-
tas aliter etiam diuiditur demonstratio ab **Ale.**
infra. c. 20. et 21. et 22. quas diuisiones ibidem
etiam in sinuabimq̄.

QUARTA PARS. PRIMI LIBRI POSTE- RIORVM.

De forma Demonstrationis

Capite u. docet **Artes** demonstrationē **Propria**
q̄ vīs potissima, m. 1. tantum modo 1. figura q̄ **Bar-**
bara dicitur, optari debere ac posse. Idq̄ probat

experiencia demum per se scijs mathematicis q̄ habeat potissimas
et nobilissimas demonstrationes easq̄ oēs in s. Fig.
et .j. modo. Ratio est q̄a in nullo alio modo nec
figura servari possunt conditiones premissarum
demonstrationis in eadē parte explicato; neq̄ in
alijs modis et figuris aliqd affirmativum, unive-
rsaliter concludi potest. Quod attinet ad alias
demonstrationes q̄ o sunt potissima possunt illo
p̄ varietate mediocrū et conclusionū probandū autē
in alijs etiam figuris ac modis fieri, ut praedictū
c. 10. patet, ex ep. c. 17. infra. Quia de huius
c. et .j. doctrina legi possunt apud Tol. q̄ in postre-
ma parte capituli, bene explicat doctrinā Arist.
de negativis propositionibz immediatis qbz plura ad
dit. c. 17. n. 8.

QUINTA PARS. De Ignorantia ac Pseudographo Syllogismo.

Cum eadem scientia contrariorum sit C. mediocrum
tam de morbo quam de sanitate, et physica tam de
navis quā de loco, et ethica tam de virtutibus quā de viti-
tutibus agunt. Deo etiam Arist. explicata habet,
ut utiq̄ naturā demonstrativi Syllogismi et

Scientia, deinceps in c. 12. 13. 14. agit de ignorantia
 q̄ opponitur scienti, et de pseudographo Tytlo q̄ demon-
 strationi opponitur. Docet a. ignorantia esse dupli-
 cem. Vna vocatur pura negationis; Altera pra-
 ua dispositionis; quae a se minime fere sic diffe-
 runt quod non bonum, vel non bonitas differat a
 malo sine malitia. Illa .n. est solius bonitatis negatio
 ista .n. est eisdem negatio, cum superaddito habitu pra-
 uo q̄ malitia dicit vitium dicitur. Similiter igno-
 rantia pura negationis est mera absentia et negatio
 cognitionis alicuius rei qualis est in pueris, mutis,
 et ceteris alijs hominibus, respectu eorum rerum quas
 ois ignorant. Cuius unum sint multa cae praeser-
 tim accidentaria ut negligentia, desidia, morbositas.
 Artes t̄i s̄i praetermissis .c. 14. unam etiam tantam
 affigunt eamq̄ necessariam docent eam q̄ a naturali-
 tate aliquo sensu privatus est ō posse propria inex-
 tione eorum q̄ tali sensu percipi solent scientiam ac-
 quirit .n. g. eorum scientiam de coloribus, ut bene
 applicat Tot. c. 14.

Ignorantia praeva dispositionis est cum ō modo ignora-
 ng aliquid sed praeterea etiam de eodem aliqua falsam ignorantia
 opinionem ac persuasionem habens quod auctore Arte du
 pliter se fieri. Vno modo sine ō Tytlo q̄ nimis
 dispositio
 ter se habet.

vel auctoritate vel uana experientia aut exemplo
aut consuetudine ducti et decepti arbitramur aliqd
quod uerum ita e ut q uisui nimis fidens cre-
deret solẽm o eẽ maiorem quam san pileũ uel rotũ
dũ mensam. Alio modo hac ignorantia contingit
per syllogũ cuius uel utramq propositionẽ falsam uel
alterã saltem et consequẽ etiam falsã conclusionẽ
ex ijs illatam q uera habemg. Quod si etiam q
necessariõ uera, tunc uocatur syllog. pseudo-graph.
Plura de his legi possunt apud Toletum.

SEXTA ET VLTIMA LI- BRI PRIMI PARS.

Doctrinã totã quam in ultima huius libri parte tra-
didit, sequentibz pronuntiatõ obiter perstringemg.
Primum, numerũ medianũ et principiorũ demonstrati-
õis o pẽ eẽ infinitũ, sed finitũ ut fuse docetur ab
Aristo. c. 15. usq. ad 20. Quã doctrinã non modo
uera e, in principijs et promissis demonstratiõis sed
etiam quoad aliorũ syllogorũ propositiones, etiam

accidentales dandapat. Dignum a. notatu e quod de
 accidentali predicatione *Artes. c. 18.* docet, ^{Accidentaliter} cam tri. ^{dicatio tripli}
 by modis fieri. Vel n. ^{accidens de accidente pra-} ^{ditur fil.}
 dicatur, ut album ambulat, album e dulce. Vel ^{facto}
 predicatur de suo accidente, ut magnum e lignu
 Album e lac. Vel de ^{facto} accidente, ut lignu e mag
 num. Inter quas predicaones idem *Artes. c. 11.* et
 idem 18 hoc discrimen facit quod aliqua sint ^{idem}
 se, illa nimium in qbg predicatu conuenit ^{facto} ^{illu pradi. ac}
 SECUNDO SE, hoc e, o bnficio ^{trinet in hoc} ^{differt, quod}
 fit in predicaone tertij modi, quando ^{aliqui vult} ^{cundum se alie}
 dicitur de ^{facto} predicatu. Alia sunt predicaones ^{secundu}
 s eundum accidens, in qbg predicatu ^{facto} ^{per ali-} ^{Accidens.}
 ad conuenit, ut contingit in primo et secundo modo. Na
 m album dicitur ee dulce, factu e, quod album
 cundu se ac formaliter dulce sit ^{formet. n. falsa} talis
 predicatio fit quod id cui album accidentaliter con
 uenit sit dulce, ut bene exponit *Tol. in comm.*
 super citata cap.

Secundu pronuntiatum, Demonstratio vniuersalis
 e nobilior particulari. c. 20. et Affirmatiua prestat
 Negatiua. c. 21. et Negatiua ostensiuu (ac multo
 magis affirmatiua) potior ac prestantior e ea qbe
 ducit ad impossibile. c. 22. *Intelligit n. Artes*

noie vniuersali demonstrationis est ea p̄ qua aliquid
predicatum posterioris est vniuersale, de adaequa
to suo subiecto probatur, ut sensibile de atri et habere
3. de. de triangulo. Particularis. u. Demonstratio
dicitur per quam aliquid predicatum vniuersale
de adaequato ac primo suo subiecto sed de aliqua
illius specie ac parte subiecta concluditur, ut sensibile
de homine, habere tres de Isosceles. Le
gatur Tolety.

Tertium, de scientiarum certitudine. c. 23. Ter
tia per quam simul cognoscimus $QVIA$ et QRQ
 IRA $QVIA$ certior est ea per quam tunc cognosci
mus $QVIA$. Secundo quo magis aliqua scientia
abstrahit a materia sensibili eo certior est. Hinc
Arithmetica, quae numerum precise et abstracte sum
ptum habet per obiectum. Hinc teste certior est musica
quae numerum sonorum adeoque sensibilem conside
rat: sed de scientiarum abstractione plura dice
da erunt infra. Tertia scientia quae uersatur
circa obiectum simpliciter est certior alia quae circa
obiectum magis compositum pluribusque conuolutum
uersatur. Hinc licet Geometria et Arith
metica aequaliter a materia sensibili abstrahant
Arithmetica tamen eodem teste auctor certior est Geo
metria eo quod illa numerum et unitatem simpliciter

imo et sine omni adiectione considerat. Haec u. conti-
nua et facta q̄ habent positionē inota dicta in
predic. Quantitatis.

Quantū de unitate et diuersitate scientiarū, in
idem. c. 23. Artes ita docet. Una scientia ē q̄ ^{est} quana disti-
ctū ē unig generis, quacūq; ex primis componatur, et
partes sunt aut affectiones horum **PER S^o Q.**

Ex q̄b; mitatissimis uerbis Louanienses, br.
g. c. v. cum Alberto Magno et Themiſtio et
alijs has 7 conditiones eliciunt ad unitatem scia ^{Prima conditio}
necessaria. ^{ut sciam ut} Primum ut Genus scibile, h. e. ^{tributio} sub-
distributionis ō sit aequalum casu, sed uel ^{ō sit aequalum} unum
cum uti in physica corpore naturali, in Geometria
Continuum, uel saltem Analogum, ut in Metaphysica, 2.
Ex. Legatur q. 4. proemij. a. v. Secunda conditio ^{ut principia} propria
ut Principia propria tum Completa tum Incompleta ^{unig generis}
qualia sunt materia et forma in Physica in Logica uero 3.
conceptus et notia, sint unig generis scibile, sed ^{ut idem situm}
quod unum ē. Tertia, ut idem ^{habeat alia} situm habeat ^{partes} partes
scilicet nempe subiectiuas tūq; totum quoddā ^{partes sub-} uniuersale ^{restriunt.} restringant.
Sicut mod. g. differendi habet ^{disticta} disticta diuisione ^{et argu-}
mentōrea, et ^{est} 10 predicamenta. Item ^{fortan}
et fieri deas. Quarta ut ^{sciam} situm etiam habeat aliqua
proprietates seu passiones q̄ ipsi in xdo modo **PER**

Se conveniat et de illo et speciatim de uno utraque
possint. Diverse. n. Scientia sic ab eodem
Arte describuntur. Quatuor principia neque ex
de, neque altera ex alteris sunt. Quibus verbis duae
conditiones comprehenduntur: ac defectu prioris
Scientia de animalibus diversa est a scientia de
plantis, quoniam ex eisdem primis principijs tam
incomplexis nempe ex Materia et Forma tum
etiam Complexis pendet: Propter posterioris
defectum Scientia de haec etiam est diversa a
Scientia de animali. Praeterea ut scientiarum
diversitas tanto melius percipiatur addit
alia duo signa quae apud Toletum legi possunt, ex quibus
etiam notandum. Artem in h. c. tractare de unitate
et diversitate totalium scientiarum qualis
est physica, logica etc. non de partiali, quae
circa unam aliquam conclusionem demonstranda versatur.

Quibus; ex eodem c. 23. unius rei ac conclusionis
plures demonstrationes. si possunt non solum
ex uno ordine, verum etiam ex diverso. Quibus
demonstrationes ex uno et eodem ordine sunt quae con-
stant medijs pertinentibus ad unum genus tantum, et
efficientis aut finalis si nimirum aliquid per remota
et propinquas causas demonstratur. Diversi ordinis
demonstrationes sunt quarum media de se variis

Diversa
Scientiarum
Artem

Quid sit de
demonstrationibus
ex eodem ordine
et diverso?

Quid sit de
demonstrationibus
diversi ordinis?

ex sinceris causarum generibus vel si unum sit causa
 alterum effectus dicitur accipit a. Artes demonstratione
 lato ac generice quia si de potissima ferus foret tunc
 unig rei tantum una sit esse demonstratio potissima
 quandoqdem Arte authore unig caigq rei tantum una
 e esse proxima et adequata.

Septim. Resem fortuitaram q silicet raro et
 per accidens eveniunt o e scientia, sed tantum ne-
 cessariam aut certe earum q plerumq eveniunt
 Posterea per sensu solum, non habetur demonstratio
 na scientia eo quod scientia demonstrativa tantum sit
 rerum universalium: sensu u. tantum singularia
 percipiat. Quam doctrina artes .c. 24. his ver-
 by exemplis illustrans ait: Tametsi oculis armen-
 semq. triangulum habere 3 angulos de adhuc no per-
 ceuemq. quia per sensum, tantum habens particulare
 cognitione de uno illo triangulo quem videmus; que-
 retemq. a. cognitionem universalem de o trian-
 gulo atq. adeo etiam de triangulis quos nunquam
 vidissemq. nec visuri essemq. Altera exemplum
 e. si supra lunam positi videremq. illam de-
 ficere ac terram inter Solem et Lunam interjici
 necdum generaliter sciremq. interpositione terre esse
 causam omnis ecclipsis. Utiles igit. sententia qd

in hoc prout
 ante demon-
 stratio latius
 in arigibz
 no 4m pro
 potissima.

cognitio est ad demonstratiua scientiam accen-
dam, ipsa tamen nec vera scientia est, nec sufficit.
Septimum. Non omnium Tytlorum multo minus om-
nium demonstratiua ac scientiarum eadem esse prin-
cipia possunt: sed singula tibi propria habent
quae alijs accommodari non possunt: ut fusijs docet Sri-
notetes. c. 25.

Octauum. Artes. c. 26. scientiam ab opinione distin-
gitur tamen ratione obiectorum. Nam scientia versan-
tur circa res necessarias: Opinio autem ad contingentes
tum ratione obiecti; nam scientia illo doctus
in eodem homine simul cum opinione esse non potest; de
quibus plura dicentur infra. Legi interim potest
Iol. Super. c. c. 26.

Tandem ad extremum docet quod sit solertia seu
sagacitas et acumen, ad quae duae conditiones re-
quaruntur. Prima ut quae recte coniectet. h. e.
uersam mediam sine causam rei demonstranda inueni-
at. Secunda ut hoc quam brevissimo tempore
faciat. Sumitur itaque solertia et acumen vel
pro facultate naturali qua mediam demonstrati-
uae celestiter inuenimus, vel pro ipsa operatione actus.